

Internet, una eina excel·lent de divulgació de la història. L'experiència de Manresa

Joaquim Aloy i Bosch

(I Col·loqui Internacional Memorial Democràtic
Barcelona, 20-10-2007)

La meua intervenció consistirà en mostrar i explicar els treballs que hem realitzat en relació a la difusió de la història de Manresa, especialment els que han estat editats en format web, aprofitant les possibilitats que ofereix la xarxa telemàtica, i que pretenen ser una aportació a la tasca de recuperació de la memòria històrica que es porta a terme arreu del país.

Fins ara la nostra tasca ha donat com a fruit nou pàgines web i dos documentals sobre la República, la Guerra Civil i el franquisme a la capital del Bages. Els continguts de tres d'aquests webs els he produït amb el també historiador Pere Gasol, amb qui he tingut la sort de treballar durant molts anys en diversos projectes de recerca i divulgació històrica. Un altre ha estat elaborat amb el mateix Pere Gasol i amb Jordi Basiana, que va ser també un element clau en un projecte d'enorme envergadura, al qual després em referiré. L'autor del disseny de tots els webs és Arnau Aloy. Pel que fa als dos documentals, han estat signats per Jorge Caballero i Laura Casaponsa, com a cineastes, i per Pere Gasol i jo mateix, com a historiadors. Tots nosaltres formem part del Grup d'Estudis per a la Recerca i Difusió de la Memòria Històrica de Manresa.

1. Què pretenem?

En línies generals, la nostra tasca té com a objectius:

- Elaborar i difondre productes sobre temes i personatges de la nostra història més recent que considerem interessants i poc coneguts, tot exemplificant-ho en la nostra pròpia ciutat. Creiem que a partir de la història local podem conèixer i entendre millor la història nacional.
- Lluitar, doncs, contra l'oblit, contribuir a la recuperació de diferents capítols de la nostra història i retre un modest homenatge a un seguit de persones que van lluitar per Catalunya i les llibertats, i que han estat oblidades. No només parlem de figures ja conegudes com Joaquim Amat-Piniella o Josep Maria Planes, sinó també, de persones anònimes, com per exemple, les 35 víctimes innocents dels bombardeigs, els soldats enterrats a la fossa de Manresa, etc.
- Utilitzar diversos mitjans per a donar a conèixer aquests treballs, però molt especialment Internet. Pretenem utilitzar el seu potencial i treure el màxim de profit d'aquesta eina revolucionària en benefici de la recuperació i la divulgació de la memòria històrica.
- Aproximar la història a la gent, amb un llenguatge i uns formats que la facin més accessible, propera i vivencial. Fer-ho d'una manera didàctica i entenedora, pensant molt especialment en les generacions més joves i en els centres d'ensenyament.
- Analitzar i interpretar críticament el passat i ajudar a entendre la situació actual del nostre país, tot adreçant-nos especialment als qui no van viure la Guerra Civil i la posterior repressió.

Seleccionar i penjar a la Xarxa, sempre que sigui possible, els documents i imatges més remarcables trobats durant la recerca en arxius públics i privats, fent-los així accessibles a un ampli ventall d'usuaris.

De fet, ens apassiona la recerca, ens apassiona la investigació històrica i ens apassiona poder donar a conèixer i compartir els fruits d'aquesta recerca.

2. Memòria i Història: una breu reflexió

Intentem treballar amb rigor, metodologia científica i esperit constructiu i procurem utilitzar totes les fonts possibles en l'elaboració dels nostres treballs, inclosa la memòria oral. Creiem que les vivències personals dels protagonistes, coneguts o anònims, il·lustra i enriqueix la investigació, l'anàlisi i la interpretació dels fets històrics, sense que això signifiqui haver de renunciar al necessari rigor científic de la recerca. Les veus en primera persona d'aquells que han viscut els episodis que expliquem pot ajudar, en moltes ocasions, a reconstruir, completar i precisar la narració històrica. Per tant, a més de l'estudi dels documents i imatges que –fruit del treball de recerca i investigació– hem trobat als arxius, també incorporem –quan és possible– el testimoni de persones que han viscut els fets i els recorden. D'aquesta manera el seu testimoni queda enregistrat, es pot consultar a través de la Xarxa i ajuda a ampliar el fons de l'Arxiu Comarcal del Bages.

Tot donant la veu a persones que han viscut les èpoques estudiades, agents actius per tant del nostre passat més recent, enriquem, a més, el procés històric, ens assegurem que no es perdi res significatiu, el fem més proper i entenedor a les generacions més joves i, fins i tot, el *democratitzem*, en el sentit del pluralisme de l'origen social, dels llocs de procedència i/o residència, de les activitats i del realisme de la vida quotidiana de les persones entrevistades. Naturalment, tot això després d'haver passat el sedàs d'una intensa investigació històrica rigorosa, a priori i a posteriori, cosa que inclou la confrontació i confirmació de les dades obtingudes mitjançant les fonts històriques pertinents.

La relació entre Història i Memòria ha estat àmpliament debatuda els darrers anys i ha generat una literatura abundant. Són conceptes molt diferents i independents l'un de l'altre, sotmesos, d'altra banda, a limitacions notables per oferir una visió exhaustiva i alhora entenedora del passat. Tanmateix, tots dos són molt importants per a la construcció del relat històric i poden tenir uns punts de confluència que no hem de deixar d'explorar. La suma de tots dos ens pot ajudar a conèixer millor el nostre passat. El que cal és tenir clar l'abast i les limitacions de cadascun d'ells.

És evident que l'expressió "memòria històrica" –no del tot apropiada però, certament, suggerent– ha fet fortuna i és utilitzada massivament. Resumeix la necessitat de conèixer el passat més recent, un passat que, al nostre país, està estretament vinculat a la Guerra Civil i el franquisme i a l'obsessió d'aquest darrer per esborrar-lo o tergiversar-lo.

3. Per què en format web?

Ja fa anys que ens dediquem a estudiar el període de la República i la Guerra Civil a Manresa, sobre el qual hem publicat diversos llibres i articles. Per què darrerament hem triat sobretot Internet per divulgar els nostres treballs? Ras i curt: per les possibilitats extraordinàries que ofereix. Vegem-ne algunes:

- *La facilitat per editar i penjar productes.* És a dir, la democratització en la difusió dels continguts. Tothom, amb pocs mitjans, pot penjar els seus treballs a la Xarxa. Per a la història local és un fet fonamental. Molts materials difícilment podrien veure la llum si no fos a través d'aquest mitjà.
- *La immediatesa:* quan el treball està acabat es pot penjar tot seguit a la Xarxa; com tothom sap, no és aquest el cas dels llibres, que per veure la llum han de passar per un llarg procés que va de la preimpresió a la distribució.
- *La facilitat per actualitzar o corregir la informació.* Sempre es pot esmenar qualsevol errada, sense necessitat d'esperar una segona edició, sovint improbable. A més, en qualsevol moment s'hi poden incorporar continguts (documents, imatges, vídeos...) que puguin anar apareixent.
- *La capacitat.* En un web hi cap tot: no hi ha límit. Per tant, desapareixen els condicionants d'espai propis de qualsevol publicació impresa.
- *Els diversos tipus de formats i suports que permet acollir:* textos en Word o html, documents, gràfics, imatges fixes i en moviment, veus, sons, músiques, enllaços a d'altres webs...
- *La qualitat visual amb què es poden reproduir les fonts documentals:* des de l'ordinador podem accedir a les formes originals, arribant a uns nivells de detallisme i resolució d'imatge abans insospitats.
- *La democratització del consum:* l'accessibilitat a un públic molt ampli, variat i territorialment dispers. La informació es posa a l'abast de qualsevol persona i d'una manera gratuïta. Des de qualsevol ordinador connectat a la Xarxa –es trobi on es trobi– es pot veure i consultar aquest munt de documentació.
- *La facilitat per buscar i emmagatzemar informació:* els cercadors permeten efectuar consultes temàtiques i, a més, es pot imprimir o desar en suport digital la documentació que es desitgi.
- *La possibilitat d'usar eines interactives, que realimenten el conjunt:* fòrums, llibres de visites, etc., faciliten que la gent pugui trametre les seves opinions, crítiques i vivències i, qui sap si també, més documents i testimoniatges que poden enriquir el resultat global del web.
- Perquè *l'extensió imparable d'internet als centres docents* ha fet créixer també la demanda d'informació a través de la Xarxa. Davant aquest fet, és vital utilitzar Internet i incorporar-hi continguts d'història treballats amb rigor.

La xarxa telemàtica, però, també planteja riscos, problemes o, si més no, coses a tenir en compte:

- La necessitat de vetllar per la mateixa existència del web i evitar-ne la “volatilitat” dins el ciberespai (allotjar-lo en un bon servidor, revisar-lo sovint, etc.).
- La dificultat de donar-se a conèixer en un entorn cada vegada més curull d’iniciatives d’aquest tipus, de més o menys qualitat o rigor atesa la manca de filtres. Cal mantenir informats els mitjans de comunicació i intentar que els webs siguin coneguts pels potencials usuaris i fàcilment localitzables a través de navegadors.
- Tot i que representa un gran avantatge, el fet que pugui estar sempre en construcció comporta també el risc de caure en la provisionalitat permanent, fet que actua en detriment de l’operativitat de la pàgina.
- La dificultat de manteniment dels apartats actualitzables (noticiaris, agendes...). Portar al dia aquestes eines requereix molt de temps i esforç. D’altra banda, és una tasca necessària: no hi ha pitjor imatge que la d’un web amb aquests apartats desfasats.

4. Cronologia d’una tasca

Els vuit webs sobre Manresa que fins ara hem realitzat segueixen el següent ordre cronològic:

- Març de 2002: *Joves i republicans. La República a Manresa (1931-1936)*.
- Març de 2002: *El salvament de la Seu de Manresa, l’any 1936*.
- Gener de 2004: *Web de Joaquim Amat-Piniella, escriptor i intel·lectual manresà (1913-1974)*.
- Abril de 2004: *La fossa militar del cementiri de Manresa*.
- Desembre de 2005: *Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-39)*.
- Juliol de 2006: *Els morts de la Guerra Civil a Manresa (1936-39)*.
- Desembre de 2006: *La República a Manresa en un clic (1931-1936)*.
- Maig de 2007: *Passeig per la Manresa del passat*.

També el juliol del 2005 vam construir una pàgina sobre la massacre de Srebrenica (*Srebrenica, la vergonya d’Europa*), en memòria dels 10.000 morts i desapareguts d’aquesta població de Bòsnia-Hercegovina i en solidaritat amb les seves famílies.

A les properes setmanes enllestirem un web (el desè) sobre el periodista Josep Maria Planes i Martí, amb motiu del centenari del seu naixement.

Pel que fa als dos documentals que hem signat, responen a la següent cronologia:

- Desembre de 2005: *Entre el soroll i el silenci. Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-1939)*.
- Març de 2007: *Viure en una dictadura. Els primers anys del franquisme a Manresa (1939-1959)*.

Tots aquests treballs des de fa pocs dies es troben agrupats al web o portal de webs que porta per nom: [memoria.cat](http://www.memoria.cat) (<http://www.memoria.cat>) i que després comentarem.

5. Els nostres webs: un cop d'ull als continguts

5.1. "Web de Joaquim Amat-Piniella, escriptor i intel·lectual manresà (1913-1974)"

<http://www.guiamanresa.com/amat>

Amb aquesta voluntat que deia abans de contribuir al coneixement de personatges de la nostra història i de retre'ls un modest homenatge, va néixer la idea de crear un web dedicat a Joaquim Amat-Piniella.

Home d'una extensa cultura, dinamitzador cultural de la Manresa republicana, compromès amb la seva ciutat i el seu país, que hagué de patir l'exili i l'internament a Mauthausen durant quatre anys i mig, i després condemnat al silenci i la prostració, l'autor de *K.L.Reich* -una obra de referència de la literatura concentracionària- es mereixia un web específic i el més complet possible sobre la seva vida i obra.

I aquesta va ser la intenció. Tot i que ja disposava de molt material sobre l'Amat, per a la confecció del web va ser enormement útil i enriquidor el fet que el seu fill, Marcel Amat, en una visita que vaig fer-li a casa seva, a la Sènia, acceptés la meua proposta de fer donació a la ciutat de Manresa de la maleta que contenia tota la documentació del seu pare. Vaig tenir la sort i l'agradable sorpresa que aquell mateix dia em confiés la maleta perquè la lliurés a l'Arxiu Comarcal del Bages. Allà es troba tota aquesta documentació, convenientment inventariada.

Per tant, molts dels documents, fotos i escrits que ara es poden contemplar o llegir al web van sortir d'aquella maleta. Per exemple, uns fulls amb una introducció autocensurada a la seva obra *K.L.Reich*, inèdita fins aleshores, d'una extraordinària importància política i testimonial; un text que després ha estat molt reproduït, sobretot a través de la xarxa. O les postals que Amat va escriure des del front de guerra, des de la França ocupada pels alemanys o des del mateix Mauthausen.

Un apartat fonamental del web és el dedicat a *K.L. Reich*. D'altra banda, el web també inclou un recurs sonor molt emotiu: la veu de Montserrat Roig que procedeix d'una gravació en cassette, localitzat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Es tracta d'una conferència que l'escriptora, amiga d'Amat-Piniella, va pronunciar a Manresa, l'any 1974, poc després de la seva mort i on parla d'ell, de *K.L. Reich* i dels camps nazis en general. El web també reproduïa -per primera vegada- el relat íntegre que Amat-Piniella va fer a Montserrat Roig sobre el seu exili i la seva estada a Mauthausen, a més d'un reportatge -inèdit fins aleshores- d'una visita que realitzà als camps nazis el 1965. Paral·lelament, el web recorda què van escriure sobre Amat-Piniella i sobre *K.L. Reich* personalitats com Joan Fuster, Maria Aurèlia Capmany, Josep M. Espinàs i Rafael Tasis.

Al cap d'un temps de la creació del web, uns familiars del manresà Ramon Martí Farreras (que participà als Fets de Prats de Molló, amb Francesc Macià) em lliuraren quatre cartes inèdites d'Amat-Piniella, d'un gran

valor, que ràpidament vam penjar a la Xarxa. És un exemple de l'avantatge que –com he dit abans- representa poder ampliar i actualitzar permanentment la informació.

El “Web de Joaquim Amat-Piniella” va ser destacat pel jurat del 4t Premi Lletra de pàgines web de literatura catalana per ser “un punt obligat de referència sobre l'autor pel volum i la qualitat de la informació i la documentació aplegades”.

El fet que K.L. Reich sigui lectura prescriptiva del Departament d'Educació de la Generalitat ha comportat que el web sigui molt consultat pels estudiants de batxillerat: els mesos d'abril, maig i juny les visites arriben a una mitjana diària d'un centenar.

5.2. “Web de Josep Maria Planes i Martí. Escriptor manresà (1907-1936). Pioner i víctima del periodisme d'investigació”

<http://www.guiamanresa.com/planes>

The screenshot shows the website 'Web de Josep Maria Planes i Martí'. The header includes the title 'Web de Josep Maria Planes i Martí', the subtitle 'Escriptor manresà (1907-1936)', and the tagline 'Pioner i víctima del periodisme d'investigació'. A portrait of Josep Maria Planes is visible in the top right corner. The main content area is titled 'Recull de 100 articles' and contains a list of 107 articles. The list includes the following entries:

data:	Secció/Avantítol:	Tipus:
19-7-1924	El Pla de Bages	Article d'opinió
24-12-1924	El Pla de Bages	Article d'opinió
18-7-1925	El Pla de Bages	Article d'opinió
11-1-1926	El Pla de Bages	Article d'opinió
4-5-1926	Crònica de Barcelona	Crònica de Barcelona

En aquesta mateixa línia de recuperar i homenatjar personalitats rellevants de Manresa, s'emmarca un nou web que estarà enllestit d'aquí unes setmanes. És el dedicat al periodista manresà Josep Maria Planes i Martí, que aquest any hauria complert 100 anys.

Tot un fenomen periodístic, Planes va ser director de la revista “Imatges” (als 23 anys), director d’“El Be Negre” (als 24 anys) i columnista de “La Publicitat”, entre d’altres mitjans, com la revista “Mirador” i “La Rambla”. Un mestre de les lletres, amb un domini d’una gran varietat de registres literaris: des de les seves cròniques de societat del seu llibre *Nits de Barcelona* fins a les antològiques cròniques esportives de “La Volta Ciclista a Catalunya”, que, per cert, acaben de ser reeditades –gràcies de nou a la meritòria tasca del seu biògraf, el manresà Jordi Finestres- i que us en recomano vivament la lectura, perquè són un autèntic model de periodisme esportiu.

De conviccions fermament republicanes i catalanistes, Planes va ser pioner i víctima del periodisme d'investigació: fou assassinat per un escamot de la FAI l'agost de 1936, com a venjança per haver denunciat els mètodes violents d'aquesta organització en els seus articles. Tot just tenia 29 anys.

Amb l'ajut de la Institució de les Lletres Catalanes es crea aquest web que permetrà consultar més de cent articles de Planes rescatats de l'hemeroteca, la majoria dels quals no han tornat a veure la llum d'ençà que foren publicats als anys 30. Serà un petit homenatge a un escriptor genial –que sens dubte hauria pogut arribar molt lluny- i que encara continua essent força desconegut.

Per cert, que en la recerca de la seva producció periodística inicial vam trobar el seu primer article signat: apareix el 19 de juliol de 1924 al diari manresà "El Pla de Bages" i el dedica a Àngel Guimerà que havia mort el dia abans. Planes tenia aleshores 17 anys. Casualment i fatídicament, el seu darrer article publicat, abans de ser assassinat, veuria la llum un altre 19 de juliol, el del 1936, a "La Publicitat", un article que acabava dient: "Ara més que mai: Visca Catalunya! Visca la República!"

El web també inclourà imatges, documents, les opinions i articles d'una quarantena de persones sobre la seva vida i obra, les opinions de Planes sobre diversos temes i personalitats i una entrevista a dues persones que el van veure els darrers dies, poc abans de morir.

5.3. "Joves i republicans. La República a Manresa (1931-1936)"

Joaquim Amat-Piniella i Josep Maria Planes ja eren dos dels quinze protagonistes d'una exposició organitzada l'any 2001 per l'Ajuntament de Manresa i el Centre d'Estudis del Bages, de la qual Pere Gasol i jo mateix érem els comissaris. El muntatge, *Joves i republicans. La República a Manresa (1931-1936)*, tenia com a complement un llibre amb el mateix títol.

La mostra pretenia donar a conèixer l'obra de govern de l'ajuntament republicà a la capital del Bages, i homenatjar algunes de les personalitats més representatives d'aquell període (set polítics, set intel·lectuals i un sindicalista).

A partir d'aquí va sortir el que, cronològicament, és el primer dels nostres webs, que duu el mateix títol que l'exposició. La finalitat n'era clara: agrupar els documents de tota mena que contenia la mostra, per tal que en quedés constància permanent i poguessin ser objecte de consulta.

http://www.ajmanresa.cat/web/altreswebs/joves_republicans/index.html

JOVES I REPUBLICANS LA REPÚBLICA A MANRESA (1931 - 1936)

Portada La proclamació Els textos imatges i documents Escrips inèdits

ESPOSICIÓN DEL 16 DE MARÇ AL 20 D'ABRIL DE 2001 SALA SANT DOMENEC

JOVES I REPUBLICANS
LA REPÚBLICA A MANRESA (1931-1936)

Aquesta web ofereix els textos, les imatges, els documents i els manuscrits inèdits de l'exposició "Joves i Republicans. La República a Manresa (1931-1936)", que organitzà l'Ajuntament de Manresa i el Centre d'Estudis del Bages, amb motiu del setantè aniversari de la proclamació de la República.

La mostra, que va ser inaugurada el 16 de març del 2001 amb la presència de l'historiador Josep Benet, tenia com a objectiu donar a conèixer l'obra de govern de l'Ajuntament republicà, caracteritzada per una ambiciosa aposta per la cultura, l'ensenyament, els temes socials i la modernització de Manresa.

D'altra banda, també volgué destacar la trajectòria i la tasca de diverses personalitats polítiques i intel·lectuals de Manresa i del Bages que tingueren un paper rellevant en aquella època. Eren persones que, des d'uns ideals de llibertat i de justícia social, van lluitar per transformar la societat i per la reconstrucció nacional de Catalunya -alguns d'ells des de la mateixa Generalitat- i van haver de patir les conseqüències de la Guerra Civil i de la posterior repressió franquista.

Fitxa tècnica de l'exposició

Organització: Ajuntament de Manresa i Centre d'Estudis del Bages

Comissariat i documentació: Joaquim Aloy i Bosch i Pere Gasol i Pujol

Producció: Transversal Produccions Culturals. **Disseny:** Estudi Jordi Mestres

CRÈDITS DE LA WEB
ESCRIVIU-NOS

Dos dels nostres webs s'han centrat en recuperar de l'anonimat els noms de les víctimes de la Guerra Civil i, si s'escau, ajudar a trobar-ne el parador a aquells familiars que encara el desconeixen. En aquest sentit, el treball més significatiu ha estat *La fossa militar del cementiri de Manresa*:

5.4. “La fossa militar del cementiri de Manresa”

Més enllà de difondre un capítol de la nostra història, dos dels webs que hem creat pretenen rescatar de l'anonimat un seguit de noms de víctimes de la Guerra Civil i, si s'escau, ajudar a trobar-ne el parador a aquells familiars que encara el desconeixen. En aquest sentit, el treball més significatiu ha estat *La fossa militar del cementiri de Manresa*:

<http://www.guiamanresa.com/fossa>

The screenshot shows a website titled "La fossa militar del cementiri de Manresa". On the left is a vertical navigation menu with the following items: "Portada", "Acte d'homenatge NOU", "Imatges de les fosses", "Ubicació", "Relació dels soldats enterrats a la fossa militar", "Relació de la resta de soldats morts a Manresa", "Dades i gràfics", "Els hospitals de sang de Manresa (1938-39)", "Enllaços", "La teva opinió", "Algunes propostes", and "Crèdits". The main content area is titled "Imatges de les fosses" and contains four photographs of military graves. Each photo is credited to "Jordi Maymó". The graves are marked with dark stone slabs and are surrounded by flowers and ribbons. The website also features a "Versión en castellano" link at the bottom right.

En el seu moment, l'edició d'aquesta pàgina va permetre comprovar l'enorme utilitat que poden tenir les noves tecnologies en un tema tan sensible com la recerca de desapareguts.

L'origen del treball rau en una troballa casual que vaig efectuar a l'Arxiu Comarcal del Bages: un quadern inèdit, titulat *Relació soldats morts en els Hospitals Militars d'ací, enterrats a la fossa militar* i que contenia els noms i cognoms d'uns tres-cents soldats provinents de diferents indrets de l'Estat. El document –de l'existència del qual no es tenia coneixement– es trobava entremig de centenars de lligalls del període de la República i la Guerra Civil. Amb el temps, vaig contrastar i completar aquesta informació amb la dels certificats de defunció del Registre Civil de Manresa i altres documents, fins a sortir-ne un llistat informatitzat de tots els noms.

El següent pas va ser buscar l'emplaçament de la fossa. La localització exacta la va proporcionar el Sr. Lluís Subirana, la persona que més coneix la recent història del cementiri de Manresa (hi va treballar quaranta anys i el seu pare també hi havia treballat durant la República i la Guerra). Els detalls que em subministrà foren d'una gran utilitat.

Un cop aconseguides aquestes dues informacions bàsiques (la llista de soldats enterrats i la ubicació de la fossa), calia donar-li una àmplia difusió perquè arribés al màxim possible de familiars dels desapareguts. Sens dubte, el mitjà idoni per aconseguir aquesta funció era Internet. Es tractava d'editar la llista a la Xarxa i informar-ne els mitjans de comunicació, tal com es va fer. Del web, se'n van fer dues versions, en català i en castellà. La pàgina, a més d'oferir la llista de noms, explica la història dels hospitals de sang creats a Manresa els darrers mesos de la Guerra, on van morir un mínim de 405 soldats.

Prèviament a la publicació del web –i aprofitant les possibilitats que ofereixen els cercadors telemàtics que Telefònica incorpora al seu portal–, vaig telefonar a persones que, per la coincidència de cognoms, semblava que podien ser parents dels desapareguts. D'aquesta manera es van poder localitzar diversos familiars. Un cop feta pública la pàgina, va ser molt important la col·laboració de Conxita Parcerisas i Dolors Cabot, que van ajudar a buscar més familiars a través d'Ajuntaments, mitjans de comunicació, associacions, etc. No cal dir que comunicar a diverses persones on eren enterrats els seus familiars, 67 anys després de la seva desaparició, és una experiència indescriptible i humanament inoblidable.

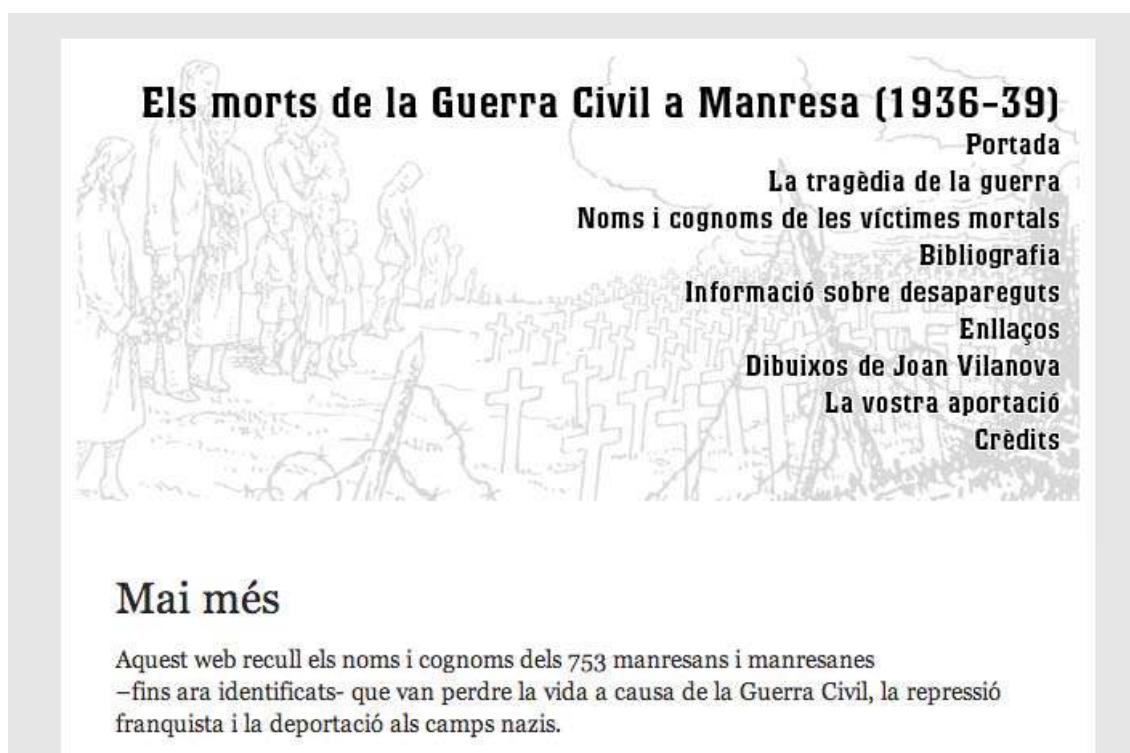
Els mitjans de comunicació van donar un gran relleu a la recerca, fet que motivà que molta gent consultés la llista i que algunes persones poguessin cloure, finalment, una llarguíssima etapa de recerca i angoixa. Que en tinguem constància, unes cinquanta famílies van poder saber on eren enterrats els seus éssers desapareguts. Sense Internet la tasca hauria estat extremadament difícil i els resultats molt diferents.

5.5. “Els morts de la Guerra Civil a Manresa (1936-39)”

Crec que és vital posar per escrit i fer públics els noms i cognoms de totes les persones que van morir a causa de la Guerra i la postguerra. En deixar-ne constància, evitem el seu oblit. Realitzar aquesta tasca és una obligació moral que tenim com a societat democràtica i una tasca imprescindible per combatre la desmemòria i la ignorància sobre el passat comú, lluny de tota mena de sectarisme.

És per aquests motius que vam publicar a la Xarxa la llista de totes les víctimes mortals manresanes, d'ambdós bàndols. La llista era el fruit d'un treball de recerca que havíem donat a conèixer feia anys a *Història Gràfica de Manresa* Ramon Fons, Pere Gasol i un servidor. Internet ens ofería ara la possibilitat d'eixamplar-ne la difusió. Va ser-ne el resultat un nou web: *Els morts de la Guerra Civil a Manresa (1936-39)*.

<http://www.guiamanresa.com/morts>

La pàgina inclou els noms dels 753 manresans i manresanes morts. Les víctimes apareixen en una llista global i també distribuïdes en sis llistes parcials:

- assassinats a la rera guarda republicana (158);
- morts o desapareguts al front de guerra (512);
- morts pels bombardeigs de l'aviació franquista (35);
- assassinats a l'entrada de les tropes franquistes a Manresa (5);
- executats pel règim franquista al Camp de la Bóta (30);
- morts als camps d'extermini nazis (13);
-

A més de recuperar tots aquests noms, el web pretén donar a conèixer l'elevat cost humà que comportaren aquells fets tràgics i promoure la reflexió sobre les causes que hi intervingueren i l'obligació d'evitar que es repeteixin els errors de la història.

5.6. "Srebrenica, la vergonya d'Europa"

Aquesta mateixa inquietud per evitar l'oblit de les lliçons de la història i per fer present l'obligació de recordar és en la gènesi de l'únic web que no té relació amb Manresa. Tracta de la massacre de Srebrenica, un capítol terrible de la història recent d'Europa, que hauria de fer avergonyir el vell continent. De fet, la pàgina s'intitula *Srebrenica, la vergonya d'Europa*, i conté set informes complets, deu reportatges, més de cent cinquanta notícies sobre Srebrenica des de la caiguda de la ciutat, més de cinquanta imatges i alguns vídeos, entre ells la seqüència íntegra (29 minuts de durada) de la matança d'uns joves bosnians, unes imatges que van fer la volta al món.

<http://www.guiamanresa.com/srebrenica>

5.7. "Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-1939)"

<http://www.guiamanresa.com/bombardeigs>

Tornem a Manresa. L'any 2005 vam elaborar aquest web, que fou concebut com a complement al documental *Entre el soroll i el silenci. Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-1939)*, a què ens referirem més endavant. La part més significativa en són els testimonis en vídeo de disset familiars de les víctimes -que expliquen les circumstàncies de la mort dels seus parents i de com els bombardeigs van marcar les respecti-

ves vides. També incorpora les declaracions de vint persones més, que aporten records i vivències d'aquells fets tràgics, força desconeguts per la majoria.

Al costat dels testimonis vivencials hi ha la recerca històrica: dos articles en profunditat sobre la construcció dels refugis antiaeris i la crònica dels bombardeigs, una vintena de documents, quaranta fotografies (la majoria són de les víctimes), un mapa de Manresa amb la senyalització dels llocs on van caure les bombes, un recull de textos escrits pels franquistes sobre els bombardeigs de Manresa i la llista de les 35 víctimes mortals conegudes.

Arran de la publicació d'aquest treball, una família ens va venir a ensenyar dues cartes. Eren les de dos germans de Manresa, Domènec i Joaquina Rubiralta. Les dues cartes van ser escrites el mateix dia, el 21 de desembre del 1938, data del 1r bombardeig a Manresa. Mentre ella escrivia des de Manresa al seu germà que estava al front de l'Ebre, per dir-li que si li arribaven notícies que Manresa havia estat bombardejada que sabés que a la família no li havia passat res, ell escrivia a la família i explicava com estaven les coses al front de guerra. Doncs bé, la carta de la germana ja no va arribar a ser llegida pel seu germà. Li va ser retornada amb la inscripció "Devuelta al remitente". Ell devia morir molt poc després d'escriure la carta i ja no va ser a temps a rebre la de la seva germana. Des d'aleshores és un dels desapareguts de la guerra civil.

5.8. "El salvament de la Seu de Manresa, l'any 1936"

<http://www.guiamanresa.com/laseu>

Aquest web permet contemplar les imatges del paisatge urbà abans, durant i després dels enderroc d'esglésies que va patir Manresa durant la Guerra Civil. També inclou una exposició extensa sobre com va ser possible, en aquella situació tan difícil, evitar la demolició de la basílica de la Seu, que el Comitè Revolucionari ja havia acordat enderrocar. Hi destaquen també l'explicació del descobriment de la ceràmica manresana del segle XIV -mentre s'enderrocava l'església del Carme- i un episodi força desconegut: la intervenció que Antoni Gaudí havia tingut, anys enrere, a la basílica.

5.9. “La República a Manresa en un clic (1931-1936)”

El projecte més extens, difícil i agosarat que hem dut a terme fins ara -el que ha requerit més col·laboradors i, sobretot, més temps- és *La República a Manresa en un clic (1931-1936)*.

Aprofitant l'avinentsa del 75è aniversari de la proclamació de la República, amb Pere Gasol i Jordi Basiana ens vam proposar construir un web completíssim sobre aquesta etapa a la capital bagenca. Aquesta era la intenció i crec que ho hem aconseguit, ja que –segons les informacions que tenim- es tracta del web més complet que existeix actualment d'un municipi de l'Estat espanyol sobre la Segona República. Cal confessar que en començar la tasca no érem conscients de les dimensions que adquiriria: el treball va desbordar totes les previsions de temps. Sense el suport del Programa del Memorial Democràtic, el projecte no s'hauria pogut dur a terme.

<http://www.guiamanresa.com/republica>

La República a Manresa en un clic (1931-1936)

Portada Què va ser la República Cronologia Continguts del web Crèdits Q Cercador

ÍNDEX DE TEMES Els nostres papers a Salamanca Frases Films Bibliografia Enllaços

La República a Manresa

El paisatge urbà en 60 imatges

La població de la Manresa dels anys 30

La política

▶ Les eleccions municipals del 12 d'abril del 1931. El final de la Monarquia

▶ La proclamació de la República a Manresa

▶ Constitució dels Ajuntaments, Alcaldes i regidors. Documentació de les alcaldies

▶ El nou marc polític i electoral de la República

▶ Resultats de totes les eleccions celebrades a Manresa durant la República

▶ L'obra de govern municipal

▶ El municipi Municipal

La política

Les eleccions municipals del 12 d'abril del 1931. El final de la Monarquia

Documents Imatges Ressò a la premsa Vídeos de testimonis

Joan Selves i Carner, futur alcalde de Manresa, en el moment de votar

Josep Coll i Roca, cap dels regionalistes i darrer alcalde de la Monarquia, després de votar

Una dada reflecteix per si sola la magnitud del treball: el volum de documentació gràfica i textual que conté ocupa 1 G i 300 MB de memòria. Dit d'una altra manera, el web inclou:

- més de **250 fitxes sobre notícies** o temes comentats que fan referència a la vida política, sindical, econòmica, cultural, religiosa, esportiva, social... i de gairebé un centenar de personatges del moment;
- uns **1.300 documents** de l'època, molts d'ells inèdits;
- més de **350 documents** del col·leccionable *Els nostres papers a Salamanca* (documents que es troben a l'Archivo General de la Guerra Civil, a Salamanca, i que fan referència a la Catalunya central), que havíem publicat a través del diari *Regió7*;
- més de **400 reproduccions** de notícies de la premsa;
- més de **600 imatges** de la Manresa republicana;
- més de **130 fragments de vídeos** d'una vintena de testimonis;
- més de **40 talls de veu** de persones ja desaparegudes, però que van deixar gravat el seu testimoni;
- **25 textos** de gran interès sobre fets rellevants;
- **9 curtmetratges** dels anys 20 i 30.

Tot i que ja havíem publicat diversos treballs sobre l'etapa republicana -entre ells dos volums de la *Història Gràfica de Manresa*- la iniciativa d'elaborar-ne una pàgina web ens obria un munt d'expectatives, derivades de la manca de limitacions d'espai a l'hora d'encabir continguts. Es tractava d'oferir la informació més interessant -i en tots els formats possibles- que estigués disponible sobre la República a Manresa, en tots els àmbits i incidint especialment en l'obra de govern municipal (l'ensenyament, l'assistència social i les obres públiques). Volíem buscar, recollir i donar a conèixer tot tipus de fonts informatives per ajudar els usuaris a tenir una visió completa d'aquells anys. I calia, naturalment, una bona organització i classificació dels continguts, per tal que la localització fos ràpida, a més d'incorporar-hi un cercador intern.

Ens vam plantejar que, sempre que fos possible, els temes i notícies més importants havien de tenir fins a 9 nivells d'informació:

- una explicació inicial, breu i bàsica;
- una explicació àmplia i detallada per a qui en volgués saber més (la informació pot ocupar d'una a vuit pàgines);
- la reproducció dels diaris de les diverses tendències polítiques de l'endemà i dels dies posteriors als fets comentats, per conèixer el tractament i el relleu que cadascun donava a la notícia;
- les fotografies que hi poguésser haver de la notícia o tema;
- la reproducció de tots aquells documents que fossin útils per entendre millor cada capítol;
- la reproducció de textos que al llarg dels anys s'han escrit sobre aquells fets (memòries, articles de premsa...);
- els vídeos de testimonis que ens expliquen els seus records davant la càmera;
- diversos talls de veu que havíem gravat en casset fa uns 30 anys a testimonis ja desapareguts;
- si en algun cas era possible, imatges en moviment.

El resultat final és un munt d'informació: fonts primàries i secundàries, documents d'enorme interès històric, que es poden visionar en una gran resolució, àudios i vídeos de testimonis, imatges de la gent i del paisatge urbà... Només la xarxa telemàtica permetia un treball d'aquesta magnitud.

Com he indicat abans, intentem adreçar-nos a un públic ampli, i molt especialment al jovent. Per això pretenem que els nostres treballs tinguin un to divulgatiu. Tanmateix, m'agradaria recalcar que alguns poden tenir interès també per als especialistes. Per exemple, el volum i la qualitat de la documentació que conté aquest web pot resultar d'interès també a alumnes que han d'elaborar un treball de recerca de batxillerat, i a historiadors i estudiosos en general, que poden trobar-hi algunes vies d'investigació. Exemples de documents valuosos per a aquest segon col·lectiu d'usuaris són els següents:

- La correspondència entre els polítics Joan Selves, Lluís Prunés i Francesc Marcet sobre les múltiples gestions que cadascú, des del seu càrrec, feia per a Manresa;
- les gestions de l'alcalde Prunés perquè Azaña aprofités la seva estada a Barcelona (setembre de 1932) per visitar Manresa;
- documents amb els noms de totes les persones detingudes pels fets de l'Alt Llobregat (1932) i dels treballadors acomiadats per la vaga de la Telefònica (1931);
- informes del delegat del govern sobre les assemblees de sindicats de la CNT;
- algunes pàgines del "diari de classe", amb les redaccions i dibuixos dels alumnes de l'escola del Mestre Albagés;
- la quantiosa, inèdita i valuosíssima documentació de la Junta de Govern Republicana Provisional de Manresa de les hores anteriors i posteriors a la proclamació de la República (cartes, telegrams, ordres, comunicats, notes manuscrites, bàndols, segells, correspondència amb Francesc Macià i el Governador Civil i, fins i tot, la factura de l'àpat que devien fer els membres de la Junta en aquell dia frenètic d'activitat).
- els vídeos de les filles dels alcaldes Selves, Prunés i Marcet (a l'apartat de "personalitats"), amb informacions remarcables, com les de Maria Selves quan parla de Josep Dèncàs i els Fets del Sis d'Octubre.

5.10. "Passeig per la Manresa del passat"

El darrer web que hem elaborat és *Passeig per la Manresa del passat*, que recull prop de tres-centes imatges de la ciutat de finals del segle XIX i primer terç del XX, agrupades per sectors i carrers. La pàgina permet passejar per una Manresa plena de fàbriques i esglésies ja desaparegudes i amb paisatges gairebé irreconeixibles. Es tracta d'un web que convida a gaudir aturant-se en el temps, a conèixer la Manresa d'abans, tot contemplant-la i recordant-la, i comprovant-ne els canvis operats en la seva fesomia.

<http://www.guiamanresa.com/passat>

6. Una aproximació a la guerra i el franquisme a Manresa, a través del gènere documental

Per acabar, ens referim als dos documentals que hem realitzat, que aborden el mateix marc cronològic.

6.1. "Entre el soroll i el silenci. Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-39)"

Familiars de les víctimes i testimonis presencials ens parlen dels dos bombardeigs franquistes que va patir Manresa a finals de la guerra. Les seves aportacions i reflexions transcendeixen l'àmbit local i s'emmarquen en una molt humana visió global d'un país ja molt castigat per una guerra que, a aquelles altures, estava completament decidida a favor del bàndol franquista. El documental pretén, així, fer un exercici de recuperació de la memòria històrica tot honorant les víctimes innocents de la Guerra Civil.

Cal destacar-ne les imatges absolutament desconegudes de l'evacuació d'una colònia de nens refugiats a la masia la Noguera, prop de Manresa, de la qual tenia cura un grup de quàquers britànics. Les imatges, gravades el 19 de gener de 1939 (data del darrer bombardeig), procedeixen del British Film Institute.

A més del documental pròpiament dit, es va enregistrar un DVD d'*extres*, que recull les declaracions d'altres testimonis. El documental es complementa amb el web sobre els bombardeigs que hem esmentat més amunt. Tant la pel·lícula com el web van comptar amb el suport del Programa del Memorial Democràtic.

6.2. "Viure en una dictadura. Els primers anys del franquisme a Manresa (1939-1959)"

Produït per l'Ajuntament de Manresa, aquest documental retrata els anys més durs del franquisme a la ciutat. Recull les declaracions de disset testimonis i ofereix imatges i documents de gran interès, molts d'ells inèdits.

Entre els temes que s'hi tracten destaca la visita a l'"Hotel Ciment" de Cervera de dos manresans que hi van estar detinguts, els consells de guerra que es feien a la sala d'actes de l'actual Institut Lluís de Peguera, la vaga de la Fàbrica Nova (1946), la repressió a tots nivells, el control ideològic i social, l'ensenyament, la fam i misèria dels primers anys, la fabricació del model de microcotxe PTV ja als anys 50, etc.

Hi ressalta especialment la qualitat cinematogràfica de les imatges del NO-DO referents a la visita de Franco a Manresa (1947), l'enterrament de Josefina Vilaseca (1952) i una festa gegantera (1951). El documental també conté imatges molt valuoses procedents de la Filmoteca de la Generalitat i de l'arxiu particular Cucurella-Comellas.

7. Memoria.cat: un recull de tots els treballs

Des de fa uns dies tots aquest conjunt de webs es troben agrupats a l'adreça memoria.cat (<http://www.memoria.cat>) que, plantejada com a lloc web o portal telemàtic, pot facilitar la localització i difusió de cadascun dels diferents treballs. El memoria.cat també informa de les publicacions que hem fet sobre el tema, conté la transcripció d'alguns documents d'interès històric i aplega una vintena de treballs, articles, parlaments o entrevistes que he anat elaborant els darrers anys relacionats amb la memòria històrica

8. Les opinions i aportacions dels internautes

Abans hem assenyalat que un dels avantatges dels webs és que dona l'oportunitat perquè qualsevol internauta expressi la seva opinió sobre els continguts i pugui aportar més informació sobre cada tema. Per això sempre hi posem l'apartat "La vostra opinió".

Sens dubte, el web que ha rebut més missatges dels que hem fet fins ara ha estat el de la fossa militar. Són missatges que palesen un enorme agraïment i una gran emotivitat de persones que havien trobat els seus familiars, alguns d'ells commovedors: *"Un milió de gràcies! ... Avui dimarts 13, quan hem trobat el seu nom (del pare i avi) al Regió7 ha estat molt trist, però emocionant... Avui estem més contentes de saber on podem portar les nostres flors"*. Alguns havien trobat el seu familiar consultant directament el web: *"No us en podeu fer idea de quina ha estat la meva emoció en trobar a la llista el meu avi. Han estat anys de recerca i per fi!!!! S'ha fet realitat un desig. Gràcies!"*. D'altres deien que a la llista no hi havien "els seus" desapareguts i demanaven com els podien cercar. Va ser per aquest motiu que de seguida vam afegir-hi un apartat amb un telèfon d'informació.

Al web *Joves i Republicans* un missatge molt emotiu ens l'envià el fill d'un dels homenatjats, el metge i polític Tomàs Ramon Amat, afusellat pels franquistes el 1937. Sabíem que havia tingut un fill, però totes les gestions per localitzar-lo havien resultat infructuoses. La sorpresa va ser majúscula quan, al cap d'un temps d'haver editat el web, rebérem un missatge seu, des de Chicago, per fer-nos saber que havia vist casualment el web on sortia retratat el seu pare i ens demanava si li podíem enviar aquelles fotos i cartells amb la seva imatge.

Al web dels bombardeigs diverses persones ens van escriure per dir-nos que els seus pares o avis també podien aportar testimonis i vivències: recordaven amb tot detall aquells tràgics successos. En diferents webs també hem rebut escrits breus sobre històries familiars del temps de guerra.

Molts documents, imatges i textos sencers del web de Joaquim Amat-Piniella han estat reproduïts en diferents treballs (un exemple: el dossier didàctic del "Gust per la Lectura" relatiu a *K.L.Reich*). Molts professors de Secundària ens han fet arribar comentaris sobre les possibilitats que els ofereix disposar d'aquesta gran quantitat de materials per treballar la novel·la amb els alumnes de batxillerat. També hem rebut missatges de persones que han visitat Mauthausen i n'expliquen les impressions. D'altra banda, una senyora va adreçar-me unes ratlles per dir-me que els seus pares eren amics d'Amat-Piniella i recordava que: *"Ell sempre tenia els ulls tristos. Quan vaig créixer i vaig conèixer la seva història vaig entendre la tristor de la seva mirada. Sempre el recordarem"*. I adjuntava un text del seu pare i unes fotos d'Amat amb la seva família. Finalment, una altra sorpresa ben agradable la va produir el missatge d'una professora d'una universitat d'Estats Units que deia: *"quisiera aplaudir su web dedicada a Joaquim Amat. La conocé por primera vez hace dos o tres años y fue lo que me motivó viajar a Manresa. El web es, sin lugar a dudas, un tesoro que promueve el estudio de este autor."* I assenyalava també que li havia estat molt útil per a xerrades que havia hagut de fer tant a un "público de hispanistas eruditos" (en castellà), com a un públic d'estudiants i catedràtics d'universitat (en anglès).

Al web *La Manresa del passat* es van rebre missatges de manresans residents a l'estranger que s'emociaven contemplant tantes imatges antigues de la seva ciutat. És el cas, per exemple, d'un manresà que viu al Brasil fa cinquanta anys. I entre els missatges rebuts, una altra sorpresa: *"Em dic Teresa Rebull, cantant. Avui he descobert que heu fet un treball històric molt interessant de Manresa. Vaig estar-hi l'any 1921 o 1922 amb la meva mare, una gran sindicalista que venia sovint a Manresa a fer mítings i a voltes saltava del tren en marxa per esquivar la benemèrita de Martínez Anido. M'ha fet molta il·lusió repassar el vostre treball i he pensat que potser ella hi consta dintre les ratlles d'aquell moviment de combatents manresans. Són molts anys, és clar, perquè jo ja en tinc 87, però recordo perfectament la pujada de l'estació fins a la gran plaça... Perdoneu l'atreviment"*.

No només li vam "perdonar l'atreviment", sinó que li vam agrair efusivament.

9. Apunt final

Només em queda recalcar que Internet cada dia té més influència en la nostra societat i que, per tant, hem d'aprofitar aquesta excel·lent oportunitat que ens brinda la Xarxa per fornir-la de continguts d'història ben elaborats, que ajudin a fer conèixer més i millor el nostre passat col·lectiu i a enriquir i a preservar la nostra història. És el que, modestament, intentem fer amb els nostres treballs.